

ГЛАВА XXVI

СТАРОБЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА

Константинъ (Кирилъ) и Методий. — Старобългарски и старословѣнски езици. — Кирилица и глаголица. — Свети Седмочисленици. — Царь Симеонъ. — Богомилска книжнина. — Апокрифи и гръко-източни разкази. — Книжнината на Търновското царство. — Евтимиева школа.

Отъ всички славянски народи словѣнитѣ, които се поселили въ Панония, Дакія и България, първи почнали писмено да изказватъ своя езикъ и да пишатъ на него книги. Книжнината имъ по-късно става основа на литературитѣ руска, сръбска и хърватска. И сега още, когато толкова стотици ръкописи вече станаха жертва на вандализъмъ и нехайство, човѣкъ се очудва на броя на старословѣнскитѣ сборници, на неуморното прилежание на писателитѣ и преводачитѣ, на съвършенството на тържественния езикъ и стилъ, разработенъ по гръцки образецъ. Обаче, макаръ и да се поражява отъ богатството на тоя твърде благодаренъ материалъ, историкътъ, като хвърли погледъ върху съдържанието на паметницитѣ, не може да не получи печални впечатления. Тази богата литература е бедна отъ къмъ жизнено, оригинално и народно съдържание; тя дава твърде малко сведения по историята, характера и начина на животъ на народа. Построена по византийски образецъ, тя силно пострадала не само въ духа, но въ последнитѣ вѣкове и въ строежа на езика. Освенъ това, тя била повечето принадлежностъ на едно съсловие — духовенството. Българитѣ сж имали, разбира се, богата и важна народна литература, която отъ тѣхъ преминали, у другитѣ славяни, преди всичко у сърби и руси. И тамъ, обаче, напраздно ще търсимъ по-значителна оригинална работа: почти всичко е заето отъ гръцката апокрифна литература или, при гръцко посрѣдство, отъ литературнитѣ съкровища на далечнитѣ араби и индийци. Изкуствената поезия била чужда за старитѣ българи; тъй богато развитата българска народна поезия доколкото е познато, не оказала никакво влияние върху цѣлата писменостъ¹.

1. *Начало на литературата.* Най-старитѣ произведения на духа: пѣсни, пословици, приказки у славянитѣ, както и у всички народи, първоначално въ продължение на цѣли вѣкове се предавали устно. И все пакъ известни били и писмени знакове. Обаче, тѣзи *чърты* и *рѣзы*, за чиято употреба у езическитѣ славяни свидетелствува монахъ Храбъръ (ок. 900 г.), служили само за религиозни и економически цели; книги съ такива знаци, разбира се, не сж писани. Рѣзитѣ ни напомнятъ рабушитѣ, които до неотдавна още замѣнявали счетоводнитѣ книги въ Маджарско (ровашъ), въ Чехия (павуб), въ България (ръбусъ). Следъ приемане на християнството славянитѣ почватъ да пишатъ съ латински и гръцки букви, които за езика имъ били, разбира се, недостатъчни. Най-стариятъ български писменъ паметникъ е споменатиятъ полуславянски, полуфински списъкъ на българскитѣ князе до